

ОДЛУКЕ УСТАВНОГ СУДА ЈУГОСЛАВИЈЕ

Камата на износ накнаде за експропријацију не може бити мања од камате коју прописује закон о облигационим односима

Одредбом члана 66, став 4. републичког закона о експропријацији прописано је да је корисник експропријације дужан да плати бившем власнику експроприсане непокретности камату у висини од 12^{0,0} (затезна камата) ако накнаду не исплати у року од 15 дана од дана правоснажности одлуке о висини накнаде.

Подносилац захтева за оцењивање уставности оспорене одредбе републичког закона и њене супротности са савезним законом, сматра да камата на наведена средства не може износити мање него по Закону о облигационим односима.

Уставни суд Југославије оценио је да је оспорена одредба републичког закона у супротности с одредбом члана 277, став 1. Закона о облигационим односима, којом је прописано да је дужник који задоцни с испуњењем обавезе дужан да плати камату, по стопи која се у месту испуњења (обавезе) плаћа на штедне улоге орочене — без намене — на време од преко годину дана.

Иако је републичка скупштина — након покретања поступка за оцењивање уставности оспорене одредбе републичког закона, и њене супротности са савезним законом — изменила оспорену законску одредбу, отклањајући њену супротност са савезним законом, Уставни суд Југославије није одлучио да обустави поступак већ је, у складу с одредбом члана 393. Устава СФРЈ, утврдио да је оспорена законска одредба, за време док је важила, била у супротности с одредбом члана 277, став 1. Закона о облигационим односима. Уставни суд Југославије је тако омогућио свакоме ко је оштећен применом наведене законске одредбе да поднесе захтев за измену одлуке о висини накнаде, будући да новом одредбом републичког закона то није омогућено.

(УСЈ, одлука У бр. 372/88, новембар 1988)

Језици народа увек су у службеној употреби у Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији, а језици народности — у складу с уставом и законом

Упутством Службе друштвеног књиговодства Југославије о облику, садржини и употреби једнообразних образаца за обављање послова платног промета у земљи, преко те службе („Сл. лист СФРЈ”, број 51/84, 67/84, 42/85, 64/86 и 37/88) прописано је да се образци за обављање послова платног промета на територији САП Косово и САП Војводине којима се врши плаћање на терет и у корист корисника друштвених средстава ван аутономних покрајина, попуњавају на — српскохрватском језику.

Подносилац иницијативе за оцењивање уставности тога упутства тврди да оно није сагласно с одредбом члана 246, став 1. Устава СФРЈ, будући да значи ограничавање начела равноправности језика народа и народности, утврђеног одредбом члана 246, став 1. Устава СФРЈ.

Уставни суд Југославије оценио је да је оспорено упутство у складу с Уставом СФРЈ.

Одредбом члана 246, став 1. Устава СФРЈ утврђено је да су језици народа и народности и њихова писма равноправни на територији Југославије. У Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији у службеној су употреби — према тој одредби Устава СФРЈ — језици народа, а језици народности — у складу с тим уставом и савезним законом. Према одредби става 2. тога члана Устава СФРЈ, остваривање равноправности језика и писма народа и народности у службеној употреби на подручјима на којима живе поједине народности осигурава се законом, статутом друштвено-политичке заједнице и самоуправним општим актима организација удруженог рада и других самоуправних организација и заједница; тим актима утврђују се начин и услови за примену равноправности језика и писма народа и народности.

Равноправност језика и писма народа и народности и службена употреба језика и писма није исто, што се најбоље види из одредбе члана 246, став 1. Устава СФРЈ, која, зајамчујући равноправност језика и писма народа и народности, утврђује да су у службеној употреби језици и писма народа у Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији, а језици народности — у случајевима утврђеним тим уставом и савезним законом. Само у тим случајевима језици и писма народности су у службеној употреби у Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији. Ти језици и писма, према томе, у службеној су употреби — изван случајева утврђених Уставом СФРЈ и савезним законом — на подручјима на којима живе припадници народности — под условима утврђеним законом, односно другим општим актом и самоуправним општим актом. Општи акт који утврђује да се службена писмена којима се општи изван подручја на којима живе припадници народности састављају на српскохрватском језику није, према томе, у супротности са начелом утврђеним Уставом СФРЈ, односно наведеном одредбом Устава, према којој равноправност језика и писма народа и народности не значи и службену употребу језика и писма народности. Према томе, језици народа су увек у службеној употреби у Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији, а језици народности — онда кад је то утврђено Уставом СФРЈ и савезним законом. Језици и писма народности у службеној су употреби на одређеним подручјима, и онда кад је то утврђено законом, односно другим општим актом и самоуправним општим актом.

(Решење УСЈ, У-443/87, од 20. септембра 1988)

Трајање притвора

Одредбом члана 191, став 2, тачка 3. Закона о кривичном поступку („Сл. лист СФРЈ”, број 26/86 — пречишћен текст) прописано је да се, у случају да постоји основана сумња да је одређено лице учинило кривично дело — а не постоје услови да се обавезно одреди притвор — може одредити притвор ако особите околности оправдавају бојазан да ће учинилац поновити кривично дело, довршити покушано кривично дело, или да ће учинити кривично дело којим прети.

Грађанин тврди да оспорена одредба Закона о кривичном поступку није сагласна с одредбама чл. 177. и чл. 178. Устава СФРЈ.

Одредбама чл. 177. и чл. 178. Устава СФРЈ утврђено је да човек може бити лишен слободе у случајевима и по поступку који су утврђени законом, да лишење слободе може трајати само док постоје услови за то, утврђени законом. Притвор, као облик лишења слободе, може наступити само кад је то неопходно за вођење кривичног поступка или ради безбедности људи. Трајање притвора ограничено је — по Уставу — на три месеца, а само одлуком врховног суда може бити продужено за још три месеца.

Устав СФРЈ, дакле, утврђује да човек може бити лишен слободе само под условима утврђеним законом. То значи да се законом утврђују случајеви у којима грађанин може бити лишен слободе и да се то уставно зајамчење остварује под условима утврђеним законом. Закону је, према томе, остављено да утврди у којим случајевима човек може бити притворен. Који су то случајеви не утврђује Уставни суд Југославије, већ закон, у границама политике уређивања друштвених односа. Уставни суд Југославије сматра, због тога, да оспорена одредба Закона о кривичном поступку утврђује питање притвора у складу с Уставом СФРЈ и да нема разлога због којих би требало покренути поступак за оцењивање њене сагласности с Уставом СФРЈ.

(УСЈ, решење У-94/88, од 25. септембра 1988)

Захтев за изузеће судије или судије-поротника може се подносити само до одређеног тренутка

Одредбом члана 42, став 5. Закона о кривичном поступку („Сл. лист СФРЈ”, број 26/86 — пречишћен текст) прописано је да ће се захтев странке за изузеће судије или судије-поротника, поднесен после почетка главног претреса, због разлога из члана 39, тачка б. тога Закона, тј. због околности које изазивају сумњу у непристраност судије, односно судије-поротника, или ако је поступљено противно одредби члана 41, ст. 4. и 5. тога Закона, одбацити — у целини или делимично; против решења о одбацивању захтева није дозвољена жалба.

Подносилац иницијативе за оцењивање уставности оспорене одредбе Закона о кривичном поступку сматра да је та одредба супротна одредби члана 180, став 2. Устава СФРЈ, којом је зајамчено право на жалбу или друго правно средство против одлука судова и других државних органа.

Уставни суд Југославије није прихватио иницијативу за оцењивање уставности оспорене одредбе Закона о кривичном поступку.

Одредбом члана 180, став 2. Устава СФРЈ свакоме је зајамчено право на жалбу или друго правно средство против одлука судова, државних органа или других организација, којима се решава о његовом праву или на закону заснованом интересу. Устав СФРЈ, дакле, зајамчује право на жалбу против одлуке којом се решава о праву или на закону заснованом интересу. Већ из те одредбе Устава СФРЈ произлази да законом о кривичном поступку не мора бити прописано да је против сваке одлуке суда допуштена жалба. Суштина је тога права грађанина да има право на жалбу против одлуке о његовом праву или на закону заснованом интересу. Судска одлука која претходи одлуци о праву, односно интересу заснованом на закону, не мора, у сваком случају, бити подложна посебној жалби. Изостанак права на жалбу против одлука које се односе на ток поступка не представља, стога, повреду права на жалбу, зајамченог Уставом СФРЈ. Отуда, Уставни суд Југославије сматра да је оспорена одредба Закона о кривичном поступку у складу с Уставом СФРЈ. При томе, Уставни суд Југославије има у виду да је, и у случају о коме је реч, у питању ограничавања права на жалбу, односно на одређен захтев учињено тако да подношење захтева за изузеће буде одређено до извесног тренутка. Све то не искључује, разуме се, да се, уз одлуку о главној ствари, напада и одлука о неком питању које се тиче поступка, ако је оно могло утицати и на одлуку о главној ствари. Уставни суд Југославије сматра, дакле, да ограничење права на подношење захтева за изузеће до почетка главног претреса није противно праву на жалбу зајамченом Уставом СФРЈ и да је оспорена одредба Закона о кривичном поступку сагласна с Уставом СФРЈ.

(УСЈ, решење У-258/88, од 30. септембра 1988)

припремно *Борђе Бурковић*